

УДК 664.6/7:338.43

Маменко О. О.

Міністерство аграрної політики та продовольства України
Полтавська державна аграрна академія

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА В АПК В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У даній статті представлені результати досліджень ефективності переробки зерна в сільськогосподарських підприємствах в Полтавській області. У статті розглядаються питання підвищення економічної ефективності виробництва зерна в Полтавській області.

Ключові слова: ринкові відносини, підприємство, пропозиції зерна.

Постановка проблеми. Перехід до ринкових відносин спричинив розбалансованість між окремими галузями АПК, що суттєво знизило результативність його діяльності в цілому та зернопереробного під комплексу зокрема. Пошук резервів підвищення ефективності зернопереробних підприємств є однією з важливих задач сучасного реформування АПК.

У сучасних умовах господарювання цілі та результати діяльності зернопереробного підкомплексу необхідно узгоджувати із загальною метою функціонування АПК. Взаємозв'язки між сферами агропромислового комплексу слід базувати на науково обґрунтованих засадах взаємодії всіх складових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вдосконалення взаємозв'язків між структурними елементами АПК ґрунтовно досліджується у працях О. Шпичака, Г. Черевка, П. Саблука та ін. У роботах вчених-економістів А. Омарова, А. Пасхавера та інших авторів висвітлені проблеми підвищення ефективності виробництва, однак, з огляду на специфіку зернопереробного підкомплексу АПК, виникає потреба в додаткових дослідженнях.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Для економіки перехідного періоду актуальною є розробка теоретичного і організаційного забезпечення реформ. Процеси реформування економіки створюють нові можливості для ефективного вирішення багатьох проблем у сфері АПК за рахунок підвищення ефективності господарювання на засадах розвитку ринкових відносин, вдосконалення форм та системи економічних взаємозв'язків між сферами виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Це потребує нових підходів і методів оцінки ефективності переробки сільськогосподарської продукції в АПК та дієвих заходів щодо вдосконалення економічних взаємовідносин між сільськогосподарськими товаровиробниками та переробниками [2].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження розробки наукового обґрунтованих рекомендацій щодо за діяння внутрішніх і зовнішніх резервів підвищення ефективності переробки зерна та вдосконалення економічних взаємовідносин у зерно продуктовому підкомплексі АПК.

Виклад основного матеріалу. Теоретична сутність поняття «ефективність» вимагає дослідження функціональних взаємозв'язків у процесі оцінки ефективності з позицій суспільства і підприємства за критеріями найбільшої об'єктивності та користності.

Усі фактори впливу на ефективність переробки зерна поділяються на зовнішні і внутрішні. Внутрішні фактори об'єднані у три групи: техніко-технологічні, організаційно-економічні та соціально-економічні [2].

Відповідно до особливостей зернопереробного підкомплексу найбільш характерними факторами

зовнішнього впливу є форми і зміст економічних взаємовідносин з виробниками зерна та поставальниками техніки, рівень розвитку зернового ринку, ефективність державного регулювання, фінансово-кредитні умови, ступінь розвитку інформаційно-аналітичного і маркетингового сервісу.

У відповідності з виявленими групами факторів визначені резерви підвищення ефективності зерно переробки.

Об'єктами економічного аналізу стали типові для вітчизняної практики форми організації зернопереробних підприємств, які з метою систематизації, об'єднані у три групи за ознаками форм власності та величиною виробничої потужності.

Високопотужні підприємства представлені об'єктами ДАК «Хліб України», які включають хлібоприймальні пункти (ХПП) і комбінати хлібопродуктів (КХП) та віднесені до першої групи. Друга група підприємств включає млини, крупорешки, комбікормові виробництва, які перебувають на балансі сільськогосподарських товаровиробників або створені в результаті міжгосподарської кооперації. До третьої групи відносяться юридично самостійні переробні підприємства (приватні, ТзОВ) невеликої потужності.

Необхідність поглибленого вивчення механізму формування пропозиції зерна обумовлюється наступним:

- формування пропозиції зерна є керованим фактором, який безпосередньо впливає на ефективність діяльності зернопереробних підприємств;
- переробні потужності, що перебувають на балансі сільськогосподарських підприємств, є складовою єдиного технологічного ланцюга, отже, виявлення і задіяння резервів підвищення ефективності даної соціально-економічної системи може здійснюватися на будь-якій стадії виробничого циклу – від формування структури посівних площ до реалізації продукції зерно переробки.

Вивчення стану регіонального ринку засвідчує, що характерною є тенденція до посилення територіальної спеціалізації деяких районів області на вирощуванні зернових культур.

Негативний вплив зовнішніх організаційно-економічних факторів обумовлюється відсутністю ринкового механізму формування цін на зерно і, як наслідок, економічною нерівновагою між попитом і пропозицією зерна. Характерним у сучасних умовах є втручання держави у ринкові механізми. Недосконалість чинного законодавства, існування взаємної недовіри і упередженості між виробниками зерна та його переробниками, недосконалість фінансово-кредитного механізму та відсутність привабливості інвестиційного клімату для залучення належних обсягів іноземного капіталу негативно впливають на ефективність діяльності зернопереробного підкомплексу АПК. Усі ці фактори спричинили неефективну структуру маркетингових каналів купівлі-продажу зернових культур, у

якій біржова торгівля не отримала належного місця, в той час як кількість бартерних угод зростає. Впливовою також є тенденція зниження кількісних показників діяльності зернопереробних підприємств.

Використання внутрішньоекономічних резервів підвищення ефективності переробки зерна є комплексним завданням, яке вимагає узгоджених заходів для одночасного за діяння техніко-технологічних, організаційно-та соціально-економічних складових підвищення ефективності.

Основними шляхами підвищення ефективності зерно переробки, пов'язаними із використанням техніко-технологічних резервів, є збільшення частки прогресивного обладнання у структурі основних засобів (лізинг обладнання), покращення використання виробничих потужностей, підвищення ступеня кваліфікованості догляду за обладнанням, введення прогресивних ресурсозберігаючих технологій, що забезпечують використання прогресивних способів збагачення зерна, підвищення рівня комплексності та безвідходності переробки зерна за рахунок використання відходів зерно переробки для виробництва комбікормів, комбінування борошномельного та круп'яного виробництва. На високопотужних підприємствах доцільно використовувати автоматизовані системи контролю і управління технологічним процесом, що дозволить змінювати технологічні режими роботи обладнання стосовно різних властивостей та якісних показників сировини, а також здійснювати автоматизований контроль за основними технологічними параметрами машин.

Організаційно-економічними складовими ефективності є оптимальне територіальне розміщення зернопереробних підприємств, що визначає обсяги виробничих запасів сировини, витрат на зберігання і транспортування зерна; розмір підприємства, який визначає особливості його діяльності – ефект масштабу; концентрація, спеціалізація, кооперування виробництва.

Вплив соціально-економічних факторів обумовив використання таких резервів підвищення ефективності, як застосування оптимальних форм організації праці з метою зменшення сезонності завантаження переробних потужностей, удосконалення системи управління виробництвом, підвищення кваліфікації персоналу, використання раціональних форм матеріального стимулювання праці та інші.

Особлива увага приділяється інформатизації АПК, як важливому фактору підвищення ефективності переробки зерна в сучасних умовах.

Важливим резервом підвищення ефективності є вдосконалення системи економічних взаємодій

носин між підприємствами сфери виробництва і переробки зерна шляхом демонополізації існуючої системи заготівель та переробки зерна, розвитку біржової торгівлі та інших вільно посередницьких форм взаємозв'язків.

Висновки і пропозиції. Отже, нами було з'ясовано, що енергетичний характер вкладених зусиль (витрат) зумовлює неминучі втрати, рівень яких визначає кінцевий результат – ефект.

Якісною характеристикою ефективності виробництва є певний критерій, кількісною – показник. Виявлення критерію економічної ефективності виробництва випереджає її кількісну оцінку і є необхідною передумовою останньої.

Сукупність факторів впливу на ефективність переробки зерна поділяється на внутрішні і зовнішні. Важливим фактором підвищення ефективності переробки зерна в сучасних умовах є інформатизація АПК. У взаєминах між виробниками зерна і його переробниками основні протиріччя виникають з питань ціноутворення на сировину та виконання договірних зобов'язань.

Для задіяння виявлених резервів підвищення ефективності переробки зерна необхідно здійснити комплекс заходів на різних рівнях управління. На загальнодержавному рівні потрібно:

1. Удосконалити існуюче законодавство.

2. Напрацьовані програми і проекти інформатизації АПК привести у відповідальність з державною політикою інформатизації, звернути більшу увагу на задоволення інформаційних потреб переробних та інших підприємств, які після реструктуризації Мінхарчпрому підпорядковані Міністерству АПК.

3. Заходи державного регулювання щодо забезпечення достатнього рівня прибутковості аграрного виробництва необхідно здійснювати за допомогою ринкових важелів. Ціни на зерно повинні формуватися вільно в залежності від попиту і пропозиції на біржовому ринку, а держава повинна відшкодовувати виробнику зерна різницю між еквівалентною і середньою ринковою ціною [2].

На рівні управління необхідно здійснювати:

1. Удосконалення технічного та програмного забезпечення центру та представництв.

2. Розробку механізму оперативного збору та розповсюдження інформації.

3. Формування засад для аналітичної роботи і надання консультативних інформаційно-аналітичних послуг з використанням змішаної системи оплати цих послуг.

Регіональні органи управління АПК повинні науково обґрунтовано підходити до потенційних можливостей кожного району щодо формування пропозиції зерна та розвитку зернопереробних підприємств з врахуванням місцевих ресурсів [3].

Список літератури:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Колодійчук В. А. Ефективність переробки зерна в АПК Львівської області. – Автореф. дис. ... к. е. н. :08.07.02 / В. А. Колодійчук ; Львів. держ. аграр. ун-т. – Л., 1999. – 19 с.
3. Черевко Г. В., Колодійчук В. А., Колодійчук І. А. Інформатизація АПК // Аграрний вісник Причорномор'я: Економічні науки. – Вип. № 2(4). – Одеса : Одеський державний сільськогосподарський інститут, 1999. – С. 292-298.

Маменко О. А.

Министерство аграрной политики и продовольствия Украины
Полтавская государственная аграрная академия

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПЕРЕРАБОТКИ ЗЕРНА В АПК В ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ

Резюме

В данной статье представлены результаты исследований эффективности переработки зерна в сельскохозяйственных предприятиях в Полтавской области. В статье рассматриваются вопросы повышения экономической эффективности производства зерна в Полтавской области.

Ключевые слова: рыночные отношения, предприятие, предложения зерна.

Mamenko A. A.

Ministry of agrarian policy of Ukraine
Poltava state agrarian Academy

EFFICIENCY OF PROCESSING OF GRAIN IN AGRO INDUSTRIAL COMPLEX IN POLTAVA AREA

Summary

In this article the presented results of researches of efficiency of processing of grain are in agricultural enterprises in the Poltava area. In the article the questions of increase of economic efficiency of production of grain are examined in the Poltava area.

Key words: marketrelations, enterprise, suggestions of grain.